



Karriär, kvalitet och **kreativitet**

Att få kineser att studera i Sverige

Införandet av studieavgifter för tredjelandsmedborgare vid svenska universitet och högskolor ställer rekryteringsarbetet av utlandsstudenter inför nya utmaningar. Denna rapport visar olika sätt att arbeta strategiskt i Kina för att locka studenter till Sverige.

Dnr 2011/225
Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser
Studentplan 3, 831 40 Östersund
Telefon 010 447 44 00
Telefax 010 447 44 01
E-post info@tillvaxtanalys.se
www.tillvaxtanalys.se

För ytterligare information kontakta Andreas Larsson
Telefon 010 447 44 80
E-post andreas.larsson@tillvaxtanalys.se

Förord

Avdelningen för Innovation och globala mötesplatser vid Tillväxtanalys har fått i uppdrag av Utbildningsdepartementet att studera hur Sverige kan arbeta med att främja internationaliseringen av högre utbildning och rekrytera studenter till Sverige. I en serie "Svar Direkt"-rapporter har Tillväxtanalys undersökt vilka instrument och arbetsformer som jämförbara länder använder sig av vid rekrytering av studenter från Japan, Sydkorea, Kina och Indien. Denna rapport "Karriär, kvalitet och kreativitet- Att få kineser att studera i Sverige" undersöker det dynamiska samspelet mellan högre utbildning och arbetsmarknad, identifierar regioner, akademiska discipliner och lärosäten som kan vara av särskilt intresse för svenskt vidkommande vid rekrytering av studenter från Kina.

Formatet "Svar direkt" är ett rapportformat från Tillväxtanalys med syfte att snabbt möta behov av rapportering i aktuella forsknings-, utbildnings- och innovationspolitiska frågor med kort framförhållning.

Projektledare vid Tillväxtanalys Stockholmskontor har varit Andreas Larsson, studien är utförd av Ulf Andréasson vid Tillväxtanalys Pekingkontor tillsammans med Oscar Berger, Arbetsmarknadsdepartementets utsände vid Sveriges ambassad i Peking.

Sverige: Andreas Larsson, andreas.larsson@tillvaxtanalys.se

Kina: Ulf Andréasson, ulf.andreasson@growthanalysis.se

Oscar Berger, oscar.berger@foreign.ministry.se

Stockholm, 2011-09-28

Enrico Deiacò

Avdelningschef, Innovation och globala mötesplatser

Innehåll

Sammanfattning	7
Summary	8
1 Inledning	9
1.1 Utbildning och arbete – ett dynamiskt samspel	10
2 Utbildning	12
2.1 Vad kan locka kinesiska studenter till Sverige?	16
2.2 Vilka studenter och var?	18
3 Arbete	24
3.1 Hur lockar arbete till studier i Sverige?	24
3.2 Vilka studenter och var?	27
4 Rekommendationer	30
4.1 En plattform för arbete vid svenska företag i Kina	32

Sammanfattning

Införandet av studieavgifter för tredjelandsmedborgare vid svenska universitet och högskolor ställer rekryteringsarbetet av utlandsstudenter inför nya utmaningar. Denna rapport visar olika sätt att arbeta strategiskt i Kina för att locka studenter till Sverige.

För de kinesiska studenterna är utbildning en stor investering inför framtiden som ger möjligheter till bättre jobb och ett kliv uppåt på samhällsstegen. Utlandsstudier blir i detta perspektiv i första hand ett sätt att ytterligare öka sitt arbetsmarknadsvärde. Två viktiga faktorer som styr valet av studiedestination är kvaliteten på utbildningen och möjlighet till arbete. Kopplingen mellan utbildning och arbetsmarknad utgör därför en mycket central faktor som analyseras i rapporten.

Två tänkbara ingångar till ett framgångsrikt främjande av högre svensk utbildning diskuteras:

1. Sverige har i Kina framhållits som ett föredömligt exempel när det gäller sådant som välfärdssystem, jämställdhetsperspektiv, miljöhänsyn och ledarskapskultur – i rapporten benämnt ”*positivt annorlunda*”.
2. Sverige hamnar vidare högt på innovationsrankningar, någonting som i Kina framstår som ytterst relevant – särskilt som man i det moderna Kina efterlyser och eftersträvar förbättrad ”*innovationsförmåga*” hos olika aktörer i det kinesiska innovationssystemet.

Utifrån dessa aspekter utpekas ett antal specifika utbildningar vid några kinesiska universitet som särskilt intressanta för främjandearbetet. Vidare diskuteras olika möjligheter att locka högpresterande studenter från mindre kända universitet i växande provinser i Kina.

Möjlighet till arbete kommer högt upp på kravlistan när kinesiska studenter väljer högre utbildning. Samtidigt som kinesiska studenter intresserar sig för arbetsmarknadsnära studier har svenska företag ett ökande behov av långsiktig kompetensförsörjning för sin verksamhet i Kina. Svenska företag i Kina efterlyser allt oftare kinesisk arbetskraft med erfarenhet av utlandsstudier – då helst gärna i Sverige. Rapporten ger förslag på en plattform där ett utökat strategiskt samarbete mellan svenska företag samt universitet och högskolor skulle inte bara ge kinesiska studenter möjlighet till studier i Sverige, utan även förbättra möjligheten för svenska företag i Kina att rekrytera kinesisk kompetent personal med studieerfarenhet från Sverige.

Summary

The introduction of tuition fees for third-country nationals at Swedish universities and colleges means the recruitment of foreign students will face new challenges. This report, *Career, Quality and Creativity: Attracting Chinese students to Sweden (Karriär, kvalitet och kreativitet - Att få kineser att studera i Sverige)*, introduces different ways to work strategically in China in order to raise the interest for higher education at Swedish universities amongst Chinese students.

For Chinese students, education is a major investment in their future. In many cases a higher education equals a climb up the social ladder. Studies abroad are an important tool to further raise one's value on the labour market. Two important factors when deciding on a study destination is the quality of the education and the possibilities for employment. This report analyses the relation between these factors.

The report discusses two possible entries for a successful promotion of Swedish higher education:

1. In China, Sweden has long been regarded as a prime example of a well functioning welfare system with high level of gender equality, strong environmental concerns, and a good management culture.
2. Sweden tends to score well on global innovation rankings, which for China is highly relevant considering China's call for and pursuit of an accelerated innovative performance by various players in the innovation system.

Based on such arguments, a number of specific Chinese universities are identified as particularly interesting as potential sources of Chinese students interested in pursuing a Swedish university degree. Also discussed is the potential to attract high performance students not only from the highest ranked universities in China, but also from the lesser known universities in provinces around the country.

Finding and recruiting qualified staff poses the single largest employee-related challenge to non-Chinese companies in China. At an increasing rate, Swedish companies in China are showing an interest in employing Chinese staff with experience from studying abroad – preferably in Sweden. The Chinese students' focus on receiving an education closely linked to the labour market can therefore be linked to Swedish companies' growing need of a long-term supply of skills for its operations in China. This link between education and employment should, according to our findings, constitute a central aspect of Sweden's efforts to attract Chinese students to Sweden. It is further suggested that a platform for expanded strategic cooperation between Swedish companies in China, Chinese students with experience from Swedish education, and Swedish universities and colleges is established. Such a platform would not only provide Chinese students and Swedish companies in China with an arena facilitating the process of "finding each other", but would also highlight the fact that studies in Sweden is indeed a gateway to a future "Swedish career" also from a labour market perspective.

1 Inledning

Hur kan ett litet land som Sverige konkurrera om framtidens talanger i en tid då utbildning och arbetsmarknad i allt större utsträckning tenderar att vara globala frågor?

Ovanstående abstrakta och svårbesvarade frågeställning kan sägas ligga till grund för den aktuella rapporten. I takt med att allt fler studenter och arbetstagare – i väst såväl som i utvecklingsländer – ser hela världen som en global marknad ökar enskilda länders behov av att positionera sig som attraktiva destinationer. Målet med den här rapporten är emellertid mer handfast. Syftet är att identifiera vilka mekanismer som spelar in vid kinesiska studenters val vid studier utomlands samt hur detta kan tänkas påverka vad Sverige bör satsa sina resurser på i syfte att öka Sveriges konkurrenskraft som studiedestination för denna målgrupp. Rent konkret analyserar rapporten huruvida det finns intressanta regioner/universitet/grupper/akademiska discipliner som kan vara av intresse då Sverige marknadsför sig som studiedestination för kinesiska mastersstudenter. Förhoppningen är att på så vis bidra med en liten del av svaret till den större frågan om Sveriges framtida konkurrenskraft ur ett globalt perspektiv.

Bakgrunden till rapporten är ett större strategiskt arbete som Tillväxtanalys (TA) gjort kring införandet av studieavgifter för tredjelandsmedborgare vid svenska universitet och högskolor. I en första fas studerades hur andra länder arbetar med studentrekrytering i Kina, Indien och Sydkorea.¹ I en andra fas kommer TA att kartlägga hur Sverige strategiskt kan arbeta med frågan i länder som USA, Kina och Indien – där föreliggande utgör rapporten om Kina. En förhoppning är att rapporterna ska kunna komma till nytta för involverade aktörer så som berörda universitet och högskolor, Utbildningsdepartementet och Svenska Institutet (SI) i deras framtida främjandearbete. I samband med de efterforskningar som låg till grund för innehållet i rapporten framgick det vid ett tidigt stadium att när det gäller kinesiska studenter utgör de karriärmöjligheter som studier utomlands möjliggör en mycket central faktor i sammanhanget (se även stycket ”Utbildning och arbetsmarknad – ett dynamiskt samspel”). Därför har rapporten skrivits i samarbete med svenska ambassadens arbetsmarknadsråd i Peking.

Det bör understrykas att rapporten inte ger fullständiga svar på de frågor som ställs och diskuteras. En anledning till detta är att svaren skiljer sig åt beroende på utgångspunkt och förutsättningar. Stora svenska universitet arbetar utifrån andra premisser än mindre högskolor. Stora svenska företag har andra resurser och behov än små och medelstora företag. Likaså kan kinesiska studenter tänkas attraheras av olika sidor av Sverige och svensk utbildning och karriärmöjligheter. Ytterligare ett skäl till att inga absoluta svar ges är att många av de rekommendationer som presenteras kräver engagemang från specifika aktörer bortom vår kontroll (exempelvis svenska företag). Snarare bör slutsatserna och rekommendationerna ses som ett smörgåsbord av möjliga ingångar för svenska aktörer – däribland SI, universitet och högskolor – som i och med införandet av studieavgifter ställer sig frågor så som var och vilka man bör satsa på i syfte att attrahera kinesiska studenter till Sverige.

Materialet som ligger till grund för rapporten har främst inhämtats genom intervjuer med relevanta aktörer. Bland dem bör följande nämnas: personalansvariga vid svenska företag

¹ *Rapporten för Kinas räkning: Ulf Andréasson, Tillväxtanalys, Hur jobbar Nederländerna och Danmark i Kina för att locka studenter? (Svar Direkt 2011:02).*

med verksamhet i Kina, en representant för ett nordiskt institut vid ett kinesiskt universitet, Exportrådet i Shanghai, en kinesisk alumnorganisation för f.d. studenter i Sverige samt ett antal unga kineser med erfarenhet av studier i Sverige och arbete vid svenska företag i Sverige samt i Kina. Vid sidan om intervjuerna har en rad skrivna källor använts i syfte att förstå och analysera den kinesiska studievärlden och i synnerhet dess kopplingar till studier vid universitet i andra länder. Viss kontakt har också skett med det kinesiska Utbildningsministeriet.

Rapporten består huvudsakligen av två delar: I den första analyseras *vad* som kan tänkas locka kinesiska studenter till högre studier i Sverige utifrån ett studieperspektiv. Baserat på ett sådant resonemang dras slutsatser kring *vilka* grupper/regioner/universitet/akademiska discipliner som därmed kan vara intressanta för olika svenska aktörer att satsa på. I den andra delen görs en liknande analys utifrån ett arbetsmarknadsperspektiv. Därigenom kommer vi även in på frågor som rör svenska företags kompetensförsörjning i Kina.

I ett avslutande kapitel försöker vi formulera och summera svaren på de frågor som väglett rapporten samt bidra med strategiska funderingar inför den fortsatta process som krävs för att konkretisera och realisera de förslag som presenteras.

1.1 Utbildning och arbete – ett dynamiskt samspel

Kinesiska studenter framhåller ofta tre faktorer som avgörande för vilka länder de vill förlägga sina utlandsstudier till: möjligheten att i studielandet förbättra sin engelska, möjligheten att stanna i studielandet för arbete efter avslutade studier samt huruvida det aktuella universitetet är en bra inkörsport till framtida arbete i Kina. Av dessa tre är det oftast grundläggandet av en framtida karriär som framhålls som viktigast.² Kinesiska studenter har god anledning att prioritera utlandsstudier i syfte att säkerställa en stabil framtida ekonomi. Statistik från det kinesiska utbildningsministeriet visar att lönen för kineser som studerat utomlands tenderar att vara ungefär dubbelt så hög som för de som enbart studerat i Kina. Detta gäller såväl bachelor, master som PhD.³

Kopplingen mellan studier och arbete gäller inte bara utlandsstudier. Utbildning har ur ett traditionellt kinesiskt-konfucianistiskt perspektiv alltid utgjort en av få vägar för gemene man att ta sig upp i det hierarkiska kinesiska samhället. Så är det även i dagens Kina. 90-talets snabba expansion av landets högre utbildningssystem (se kapitlet ”Utbildning”) har öppnat upp för fler att ta steget bort från jordbruk och fabriksarbete till mer kvalificerade yrken inom alltifrån produktutveckling via design till finansiella tjänster.

Att allt fler kineser läser på universitet innebär emellertid inte att all undervisning vid kinesiska universitet nödvändigtvis håller god kvalitet. Det är inte heller så att högre utbildning per automatik lägger grunden för en arbetsstyrka som har kompetens nog att utföra de krävande arbetsuppgifter som en modern ekonomi kräver. Framförallt utländska företag i Kina har länge poängterat svårigheten i att finna kompetent personal med relevant

² *I en undersökning uppger strax över hälften av studenterna som funderade på utlandsstudier ”Att förbättra möjligheterna på arbetsmarknaden” som den viktigaste anledningen att åka utomlands, följt av Kunskapsinhämtning (28 procent) och Möjligheterna till emigration (12 procent). Sannolikt är möjligheterna till emigration viktigare än vad enkätstudien ger uttryck för. I en officiell australiensisk studie angav man att 75 procent av studenterna från Kina förväntades ansöka om permanent uppehållstillstånd i landet. Studien gjordes 2011 av ett kinesiskt agentbolag för utlandsstudier, EIC. Studien omfattar 14 500 presumtiva utlandsstudenter i 14 städer. Se <http://liuxue.eic.org.cn/Edushow/2011diaocha/>*

³ Enligt MOE, Renmin University, HKUST.

kunskap och utbildning. I Europeiska Handelskammarens årliga rapport om företagsklimatet i Kina framhåller 57 procent av de tillfrågade europeiska företagen ”lack of appropriately skilled local talent” som den enskilt största personalrelaterade utmaningen.⁴ Problemet framhålls även av svenska företag i Kina som i och med landets snabba ekonomiska tillväxt ständigt är på jakt efter ny personal. Drygt en tredjedel av företagen inom tjänstesektorn (logistik, konsulter, finansiella institutioner etc.) som svarade på svenska ambassaden i Pekings årliga affärsklimatrapport uppger att det råder dålig eller väldigt dålig tillgång på kvalificerad arbetskraft i Kina.⁵

Samtidigt ger samtal med svenska företagsrepresentanter i Kina vid handen att utlandsstudier – särskilt i Sverige, vilket bidrar till förståelsen för svensk företagskultur – anses fördelaktigt (om än inte nödvändigt) då företagen söker ny personal till sin kinesiska verksamhet. Större svenska företag använder redan idag nätverk för kineser som studerar i Sverige i syfte att hitta lämplig personal (se faktaruta ”Svenska företagsmodeller”).⁶

Den samlade bilden av brister inom Kinas högre utbildning och dess effekter på arbetsmarknaden gör det intressant att titta på hur frågan om utbildning kan kopplas till karriärfrågor ur ett svensk-kinesiskt perspektiv. Att svenska företag på plats i Kina uttrycker uppskattning för de egenskaper som kinesiska studenter tenderar att få med sig hem efter avslutade utlandsstudier ger en sådan analys extra relevans. Därför utgör kapitlet ”Arbete” en viktig del av rapporten som i övrigt till stor del fokuserar på studier. Trots att de två aspekterna är tätt sammanflätade har vi i syfte att tydliggöra mekanismer och trender inom respektive område separerat dessa i rapporten. Det är emellertid vår förhoppning att läsaren ska uppfatta att de två delarna i mångt och mycket samverkar och i realiteten därför bör behandlas gemensamt då Sverige arbetar för att attrahera kinesiska studenter till lärosätena.

⁴http://www.europeanchamber.com.cn/images/documents/marketing_department/beijing/publications/2011/Business%20Confidence%20Survey%202011_EN.pdf

⁵ Svenska ambassaden i Pekings affärsklimatrapport år 2011.

⁶ Sammanlagt anställer 156 företag som svarade på ambassadens enkät om affärsklimatet i Kina omkring 75 000 personer i landet. 83 procent av dem, drygt 62 000 individer, är anställda av 14 större företag med anknytning till Sverige.

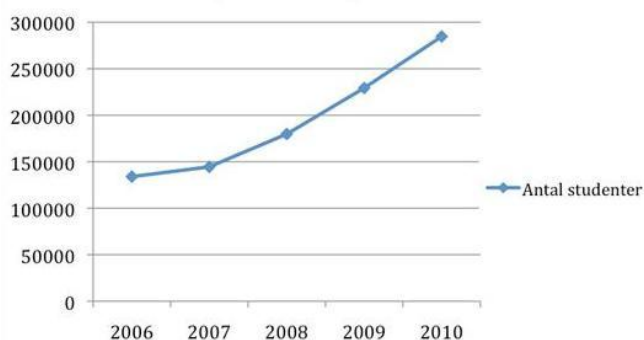
2 Utbildning

Att studera på universitet uppfattas av många unga kineser som en av de viktigaste vägarna – sannolikt till och med den enskilt viktigaste – till en bättre tillvaro. Även föräldrarna driver sina barn i samma riktning, medvetna om hur skiktat det kinesiska samhället är efter utbildningsnivå. Sedan 1990-talet har de kinesiska studiedrömmarna kunnat förverkligas av ett växande antal unga kineser. Kina genomgick under årtiondet ungefär samma expansion av den högre utbildningen som många andra länder, inklusive Sverige. Sammanlagt finns i Kina i dag 2 305 universitet och högskolor, varav strax över 1 000 är yrkeshögskolor.⁷ Omräknat i studentantal är det i dagsläget 6-7 miljoner personer som årligen påbörjar eftergymnasiala studier i Kina (varav omkring en tredjedel vid yrkeshögskolor).⁸ Vad man bör ha i åtanke när man betraktar det kinesiska utbildningssystemet är att det under Kulturrevolutionen slogs sönder och att dess lärare förföljdes. När Kina påbörjade sin öppningspolitik i slutet av 1970-talet och därmed även återöppnade sina universitet, fick dessa i princip börja om från grunden.

I den kinesiska regeringens planer ses den högre utbildningen som ett nyckelområde i utvecklingsstrategin mot att Kina ska bli ett modernt, högteknologiskt och innovativt samhälle. Enligt nuvarande planer ska andelen som börjar på högre utbildning år 2020 vara 40 procent av årskullen, mot cirka 25 procent idag.⁹ Den kraftiga ökningen av andelen studenter vid de kinesiska universiteten beror inte på att det är särskilt många fler studenter som kommer påbörja högre utbildning, till följd av enbarnspolitiken är det snarare kohorterna (personer födda under samma kalenderår) som minskar. Men utifrån storleken på den kinesiska befolkningen medför det ändå att några ytterligare miljoner studenter kommer påbörja sina studier vid landets universitet.

Den kinesiska studiedrömmen inkluderar för många ett eller några år på ett utländskt universitet. Återigen är det möjligheterna att förbättra livssituationen som utgör den enskilt

Diagram 1. Antal kinesiska studenter utomlands, utveckling 2006-2010



största lockelsen. Antalet kinesiska studenter som åker utomlands för att studera har ökat markant under senare år. En möjliggörande faktor har varit att, i ljuset av Kinas ekonomiska utveckling, allt fler kineser numera har råd att skicka deras (enda) barn utomlands för studier. På bara de senaste fem åren har antalet studenter mer än fördubblats. Kina är idag världens största "exportör" av internationella studenter.

Källa: China Education

⁷ Hämtat från kinesiska utbildningsministeriets officiella statistik:

<http://www.moe.edu.cn/publicfiles/business/htmlfiles/moe/s4971/index.html>

⁸ Enligt kinesiska Utbildningsministeriets hemsida:

<http://www.moe.edu.cn/publicfiles/business/htmlfiles/moe/s4960/201012/113573.html>

⁹ Se den kinesiska långtidsplanen för högre utbildning som gäller fram till 2020.

Några karakteristika om studenterna i diagrammet ovan kan nämnas¹⁰:

- Majoriteten av de studenter som åker utomlands betalar för sina studier med egna medel. Enligt vissa uppgifter över 90 procent
- Närmare 60 procent av studenterna kommer från ett hushåll som tjänar mindre än 300 000 RMB/år (samma i SEK)
- En stor del av ökningen består av studenter på lägre utbildningsnivå jämfört med tidigare. Samtidigt är masterutbildningar de mest lockande i absoluta tal
- Studenterna som åker utomlands blir allt yngre
- Sannolikt stannar studenterna utomlands kortare tid jämfört med tidigare

Trots den kraftiga ökningen är det ändå enbart några få procent av de kinesiska studenterna som studerar utomlands. Det är således fullt möjligt att antalet kinesiska studenter vid universitet runt om i världen kommer att fortsätta att öka under överskådlig tid. Sådana förutsägelser ska dock balanseras med att som nämnts födelsetalen, till följd av enbarnspolitikens genomslag, minskar.¹¹ Fram till omkring år 2018 kommer det sammanlagda antalet kineser som kan studera på universitet att minska. Utvecklingen kan redan nu märkas. Exempelvis var det år 2011 40 000 färre personer som gjorde ”gaokao” (Kinas motsvarighet till högskoleprovet) jämfört med föregående år (sammanlagt ändå 9,3 miljoner personer). Det är tredje året i rad som registrering till provet minskar.¹² Även om andelen kinesiska studenter som studerar utomlands kommer att fortsätta stiga kommer säkerligen de minskande födelsetalen på sikt leda till en utplaning av antalet internationella studenter. Det är dock osäkert när denna utplaning kommer att ske. Åtminstone på kort sikt kommer ökningen i absoluta tal av kinesiska studenter som söker sig till utlandet för studier sannolikt att fortsätta.¹³

Ett mindre antal länder dominerar studenternas val av studieland. I topp (2009) återfinns som förväntat USA (ungefär en tredjedel åkte för studier vid amerikanska universitet), sedan följer i andel av de kinesiska utlandsstudenterna: Australien, Storbritannien, Sydkorea, Japan, Kanada, Singapore, Nya Zeeland, Frankrike och Ryssland – enligt internationella avdelningen vid det kinesiska utbildningsministeriet. Dessa tio länder har lockat till sig sammanlagt mer än 85 procent av de kinesiska studenterna som väljer utlandsstudier.¹⁴ Samtidigt förefaller de kinesiska studenterna inte låsta vid dessa länder. Uppmärksammat bristande i utbildningen vid australiensiska universitet i kombination med ökade spänningar mellan internationella studenter och lokalbefolkning har lett till att

¹⁰ David Zweig, “From Brain Drain to Brain Gain”, *China Economic Quarterly*, 15:2 (2011). Se även *Xinjingbao*, 2011-06-13, <http://liuxue.eic.org.cn/Edushow/2011diaocha/>, samt *China Daily* 2011-08-08 (hänvisas till rapport från Center for China and Globalization).

¹¹ Det föddes ca 10 miljoner färre i Kina år 2000 jämfört med 1990.

¹² *People's Daily*, 2011-06-07.

¹³ Detta följer också en global trend där utvecklingen på kort sikt är oklar, men på längre sikt tror de flesta tro på fortsatt ökning av studentantalet. För några år sedan fanns runt 2,7 miljoner internationella studenter och antalet väntas växa till runt 8 miljoner innan 2025. Johan Agorelius, (på uppdrag av Svenskt Näringsliv och TCO), *Svensk utbildningsexport. Underlag för svensk högre utbildning som möjlig exportnäring* (2007).

¹⁴ Siffrorna kommer från Zhang Xiuqin, Generaldirektör vid International Cooperation Department of MOE. Siffrorna gäller 2009. Uppgiften att USA tar emot en tredjedel av studenterna kommer från amerikanska konsulatet i Guangzhou och har publicerats på www.china.com.

intresset för Australien som studieland påverkats negativt. Sedan Storbritannien kraftigt ökat sina studieavgifter under senare tid har ett minskat intresse från kinesiska studenter kunnat noteras till förmån för ”billigare” studieländer, inte minst mot andra EU-länder.¹⁵

Vad säger utbildningsagenterna?

Ett av de mest kända utbildningsagentföretagen, Taisha Consulting, har nyligen spanat kring utbildningstrender. Även om de kinesiska studenterna fortfarande främst riktar sitt intresse mot länder som USA, Storbritannien, Kanada och Australien har företaget noterat ökat intresse för andra europeiska och asiatiska länder, där de menar att lockelsen för studenterna bland annat är att lära sig ett annat språk än engelska och att ha erfarenheter från ett mindre land, vilket ger fördelar på arbetsmarknaden.

Bland de studieinriktningar som dominerat bland de kinesiska studenter som anlitat företaget återfinns företagsnära ekonomiutbildningar av olika slag. Dessa kommer, tror man, fortsätta att ha goda framtidsutsikter. Utbildningsinriktningar som de noterat generellt ökande intresse för från studenter är hotellmanagement, hälsovetenskap, media, lärarutbildning, engineering management, miljöhygien, turism och agrara utbildningar.

Enligt Taisha Consulting – liksom många andra aktörer – intresserar sig de kinesiska studenterna ofta sig för vissa specifika utbildningar i studieländerna. Exempelvis återfinns kinesiska studenter i Japan eller Sydkorea vanligen inom affärsverksamhets- och handelsutbildningar, design, datoranimering, informatik och kommunikation samt logistik, medan kinesiska studenter i Nya Zeeland eller Malaysia tenderar att studera affärs- och handelsverksamhet samt mediautbildningar.

(Utifrån en enkel förfrågan författarna av denna rapport gjort bland ett antal kinesiska studenter är det framförallt inom två områden där Sverige uppfattas som särskilt intressant:

1. Ingenjörsutbildningar, särskilt olika aspekter av IKT
2. Karolinska Institutet har ett etablerat varumärke i Kina för sina utbildningar)

Vi har kommit i kontakt med ett flertal studier som visar på vad kinesiska studenter studerar vid universitet i andra länder. Ingen av studierna kommer från någon officiell kinesisk utbildningsaktör utan härstammar oftast från någon av de agenter som, mot betalning, hjälper studenterna till studier utomlands. Detta minskar givetvis deras tillförlitlighet. Dessutom ger de olika studierna sammantaget inte en entydig bild. Oavsett studie förefaller dock de mest populära inriktningarna återfinnas inom antingen teknik och naturvetenskap eller inom praktiskt orienterade (företagsinriktade) ekonomiutbildningar.

¹⁵ Se China Daily, 2011-08-08.

Några trender vid Pekings utbildningsmessa

Vid den stora utbildningsmässan i Peking i juni 2011 fanns 35 länder, regioner och internationella organisationer representerade. Några av de allmänna trender som kunde uppfattas vid mässan var globalt ökande avgifter samt ökande intresse för ”billiga” länder. För några enskilda länder kunde man uppfatta följande:

USA:

- De kinesiska studenterna blir allt yngre
- Uppstramning av möjligheterna till dubbelexamen från kinesiskt samt amerikanskt universitet – dock oklart på vilket sätt
- Allt fler sommarskolor i USA för gymnasieelever som ett sätt att locka dem att återkomma senare till universiteten
- Av de 30 universitet som deltog i den amerikanska montern hade en tredjedel introducerat en särskild rekryteringsmodell (modellen föreföll särskilt designad för kinesiska studenter) som siktar in sig på dem som inte klarat det engelska språktestet (TOEFL) samt dem som inte lyckats väl på ”gaokao” men inte vill studera sista året på gymnasiet en gång till eller studera vid ett mindre kinesiskt universitet. För dessa tillhandahåller universiteten språkträning i USA, varefter de kan studera vid ett amerikanskt universitet – om de är behöriga

Australien:

- Antalet kinesiska studenter ökar trots höjda studieavgifter
- Regeringen lättade på visumkraven för studier (infört våren 201)
- Utökat stipendieprogram för kinesiska studenter

Kanada:

- Försöker nå studenterna tidigare, redan på gymnasiet – så att de återkommer senare
- Ökat kinesiskt intresse för studier vid yrkeshögskolor

Japan

- Har under de senaste fem åren haft en 6-7 procentig årlig uppgång av antalet internationella studenter. Dock en noterad nedgång av ansökningar efter jordbävningen
- De flesta studenter stannar kort tid

Malaysia:

- Ökande intresse från kinesiska studenter, numera 4 000 per år
- Det finns ett särskilt avtal (”Dubbel 100 000-planen”) som innebär att fram till år 2020 ska 100 000 kineser studera i andra ASEAN-länder och lika många från dessa länder studera i Kina

För många innebär utlandsstudier inte bara ett steg i karriären utan även ett större livsval. År 2010 åkte närmare 285 000 kinesiska studenter till andra länder men samma år

återvändande endast 135 000. Det kan förvisso delvis förklaras av den kraftiga ökningen av studenter som lämnat Kina under senare år och att det därmed finns en viss eftersläpning. Men om man räknar hela perioden sedan 1978 har över 1,9 miljoner studenter studerat utomlands. Färre än en tredjedel av dessa har hittills återvänt.¹⁶ Att emigrera är, som nämnts, ett av huvudskälen för att studera utomlands. För att vända utvecklingen finns numera ett antal program och policier på såväl nationell som lokal nivå som ska förmå studenterna att återvända till Kina. Numera återkommer en större andel än tidigare, men grundproblematiken ur ett kinesiskt perspektiv kvarstår. För vissa länder, inte minst USA, har detta inneburit möjlighet till rekrytering av välutbildade kineser till den inhemska arbetsmarknaden.

2.1 Vad kan locka kinesiska studenter till Sverige?

Utgångspunkten för att locka kinesiska studenter till Sverige har förändrats radikalt efter införandet av studieavgifter. Det som tidigare var den främsta attraktionspunkten för de kinesiska studenterna, tillgång till gratis universitetsutbildning vid svenska universitet och högskolor, försvinner i och med införandet. Detta ställer givetvis universiteten och högskolornas rekryteringsarbete inför nya utmaningar. Detta sker samtidigt som konkurrensen från andra utländska universitet hårdnar.¹⁷ Det är heller inte enbart från de utländska universiteten som konkurrensen hårdnar. Kvaliteten på undervisningen vid kinesiska universitet visar tecken på att öka, vilket på sikt kan minska behovet av utlandsstudier för de kinesiska studenterna. Förändringarna gör emellertid inte framtida rekrytering av kinesiska studenter till svenska universitet och högskolor omöjlig.¹⁸ Generellt sett kan potentialen för genomslag av breda såväl som riktade främjandeaktiviteter sägas vara god.

Förutsättningarna i främjandearbetet är inte likartade för alla svenska lärosäten. Universiteten och högskolorna har olika resurser, utbildningsprofil, geografisk placering etc. som påverkar möjligheterna i rekryteringshänseende.

Det är betydelsefullt att studier i Sverige har en djupare innebörd: vad får man med sig från studier vid svenska universitet och högskolor, liksom av vistelsen i Sverige i stort, som man inte hade kunnat få i andra länder? Valet av studieland drivs inte enbart, som många tror, av studieanordnarens status. I en enkätstudie angav förvisso 28 procent att utbildningskvaliteten var viktigast i valet av studieland eller –region, men många studenter uppgav även andra perspektiv så som viktigast, bl.a. ”kulturell miljö” (26 procent), att det finns släktingar/vänner där (16), språket (14), kostnadsbilden (6), ”immigrationspolicy” (5) m.m.¹⁹ Dessa siffror ska inte övertolkas, men ger ändå sammantaget en bild där många skilda faktorer inverkar på valet av studieland. För de flesta kineser är de kända icke-kinesiska universiteten ändå begränsade till en handfull amerikanska, australiensiska och brittiska.

¹⁶ <http://www.cuiedu.com/en-us/post/16.html>

¹⁷ *Allt fler länder och universitet satsar aggressivt för att locka till sig de kinesiska studenterna. Detta var en av slutsatserna i den tidigare rapporten: Ulf Andréasson, Tillväxtanalys, Hur jobbar Nederländerna och Danmark i Kina för att locka studenter? (Svar Direkt 2001:02).*

¹⁸ *Mycket arbete för att främja utbildning vid svenska universitet och högskolor sker redan genom initiativ från olika håll: statligt, universiteten och högskolorna själva, samt genom företag och enskilda organisationer.*

¹⁹ <http://liuxue.eic.org.cn/Edushow/2011diaocha/>

Nedan presenteras några tankar kring vad som kan sägas koppla till ”kulturell miljö” enligt ovan nämnda studie som skulle kunna attrahera den kinesiska studenten att överväga Sverige:

- Sverige hamnar ofta högt upp på innovationsrankningar, vilket är intressant för Kina där det finns en utbredd insikt att utbildningssystemet – liksom samhället i stort – inte fostrar kreativa individer. För en kinesisk student kan *innovationsförmåga* relateras vidare till ”allt som inte det kinesiska utbildningssystemet förmår åstadkomma” i form av kreativitet, kritiskt tänkande, problematiserande, problemlösning etc. Detta skulle framförallt kunna bidra att attrahera personer som tycker att den konformistiska kinesiska utbildningsmodellen, enligt korvstoppningsprincip, är för trång och vill söka sig till något annat. Vi vill dock understryka att många andra länder främjar sin högre utbildning i Kina med hjälp av *innovation*. För att inte ”smetas ut” måste ett innovationsbudskap spetsas till.
- Att Sverige erbjuder något *positivt annorlunda* jämfört med Kina och många andra länder, skulle också kunna vara ett argument för studier vid svenska universitet och högskolor. Sveriges välfärdssystem, arbetsmarknadsmodell, ledarskapskultur, jämställdhetsperspektiv, miljöhänsyn, tillåtande förhållningssätt etc. är faktorer som skiljer sig markant mot den gängse kinesiska erfarenheten. Det är också faktorer som kineser redan idag förknippar med Sverige och som har skapat en gynnsam bild av landet.

Detta större paket av innovationsförmåga och Sverige som ”positivt annorlunda” har många gemensamma beröringspunkter. Den kanske viktigaste ur ett kinesiskt perspektiv är en genomgripande förskjutning av fokus mot kvalitet snarare än kvantitet, vilken uppfattas som både önskvärd och nödvändig av många i Kina. Sådana tankemönster stämmer förövrigt väl överens med de planer som nu presenterats i den kinesiska femårsplanen. I denna omstrukturering av det kinesiska samhället har de nordiska länderna nämnts som föredömen vid flera tillfällen. En ytterligare fördel med denna inriktning är att – då kinesiska samhället pekar ut dessa frågor som extra viktiga i landets transformering – man kan förvänta sig ett växande studentantal inom anslutande utbildningar.

De ovan nämnda teman återspeglas också i viss utsträckning redan idag i utbildningsfrämjandet. I det rekryteringsarbete till nordiska universitet som sker genom Nordic Center vid Fudan-universitetet i Shanghai ska, enligt samordnaren vid centret, många som söker sig till de nordiska universiteten redan tidigare vara bekanta med den nordiska livsstilen och de nordiska samhällssystemen och sympatiserade med dessa. Denna sympati, menade han vidare, tenderade att öka efter studierna i de nordiska länderna.

Att fokusera på kvalitet snarare än kvantitet ligger inte bara i linje med Kinas nationella prioriteringar utan bör även, rent numeriskt, utgöra kärnan i svenskt främjandearbete i relation till kinesiska studenter. Sveriges i jämförelse med Kinas lilla befolkning och utbildningssystem har varken behov av eller kapacitet nog att ta emot stora grupper kinesiska studenter. Genom att fokusera smalare på studenter som attraheras av koncept som ”kreativitet” och ”positivt annorlunda” kan svenska lärosäten inte bara attrahera tillräckligt med kinesiska studenter utan dessutom öka chanserna att dessa studenter kommer att fungera i det svenska utbildningssystemet med allt vad det innebär av

individuellt ansvarstagande och kritiskt tänkande. Ur ett längre perspektiv är detta även något som kan komma svenska företag till nytta då det är just sådana egenskaper som svenska arbetsgivare i Kina säger sig sakna då de anställer kinesisk personal (se avsnitt ”Arbete”).

2.2 Vilka studenter och var?

Universitet, städer och regioner

En fördel med att främja svensk högre utbildning genom budskap om bl.a. innovationsförmåga och som någonting ”positivt annorlunda” är att det leder till att det finns grupper inom alla universitet som kan attraheras av sådana budskap – och att det kan inriktas mot särskilda regioner/städer. (När Nederländerna, genom sin främjandeorganisation för utbildning *Nuffic*, gör nedslag för sina främjandeinsatser besöker de under ca en veckas tid ett flertal universitet vilka uppfattas som intressanta inom en specifik region eller stad. Sammanlagt besöker de ungefär 20-25 universitet per år med ca en halvdagsinsats vid varje universitet.)

Med tanke på att Sverige i första hand intresserar sig för masterstudenter, d.v.s studenter som redan har studerat några år på universitet, är det geografiska perspektivet mest relevant ur frågeställningen: vilka kinesiska universitets studenter är generellt intressantast att locka till studier i Sverige? Med tanke på den stora mängd universitet som finns i Kina och antalet studenter är det svårt att ge ett entydigt svar. Nedanstående tabell visar de universitet som i fallande ordning skickar ut mest studenter för studier utomlands.

Tabell 1. Kinesiska universitet som skickar ut mest studenter för studier utomlands (2009)

1 Tsinghua University
2 Peking University
3 University of Science and Technology of China
4 Zhejiang University
5 Fudan University
6 Nankai University
7 Nanjing University
8 Shanghai Jiao Tong University
9 Huazhong University of Science and Technology
10 Tianjin University

Källa: <http://edu.sina.com.cn/a/2009-10-28/1520180124.shtml>

Sannolikt sänder dessa universitet ut flest studenter till utländska universitet på grund av att de är stora universitet med många studenter. Dessutom har de sannolikt en mer internationell prägel än andra kinesiska universitet, med fler internationella studenter, forskare och samarbeten av olika slag. Dock finns det inga belägg för att studenterna vid dessa universitet kommer från mer välbärgade miljöer än studenter vid mindre kända universitet.

I Kina är generellt de bästa universiteten de som tillhör det s.k. Projekt 985 (Kinas svar på Ivy-league i USA). Dessa, sammanlagt 39 universitet, är indelade i tre nivåer, där Peking University och Tsinghua University är på första (högsta) nivån. Båda dessa ligger i Peking. Många andra ligger även vid Kinas största städer som Shanghai och Gunagzhou, vilka brukar benämnas ”first tier cities”. Men många av universiteten ligger utanför dessa städer. Det finns även en längre lista av universitet, strax över 100, tillhörande det s.k. ”project 211” som också kan ses som en lista på de mest framstående kinesiska universiteten. (Samtliga 39 universitet från ”project 985” förefaller återfinnas inom ”project 211”).

När man ska närma sig absoluta toppuniversitet i Kina (i synnerhet Peking University och Tsinghua) är det alltid kopplat till överväganden om att studenterna vid dessa universitet kan vara svåra att nå fram till, inte minst för ”mindre” länder.²⁰ Studenter vid de mest prestigefyllda universiteten är först och främst intresserade av toppuniversitet i USA – dit de ofta också kan få generösa stipendier. Kina har dock en studentpopulation som överskrider Sveriges totala befolkning. Det finns många talangfulla studenter utanför de högst rankade universiteten. Att få möjlighet att studera vid ett toppuniversitet i Kina beror inte enbart på tidigare studieprestationer, utan också på var man har sin sociala mantalsskrivning, så kallat ”hukou”. Har man exempelvis hukou i de större universitetsstäderna accepteras lägre prestationer vid det kinesiska högskoleprovet, ”gaokao”, för att studera vid det lokala universitetet jämfört med den nationella intagningsnivån. Det finns således stor anledning att höja blicken mot universiteten utanför de högst rankade. Städer som Harbin, Dalian, Xian, Wuhan, Nanchang, Chongqing etc. är mångmiljonstäder med stora universitet som kan vara nog så intressanta att rekrytera studenter från. Dessa storstäder brukar ofta benämnas som ”second tier” eller ”third tier” städer. (Officiellt räknar man med 656 kinesiska städer, varav 55 har en befolkning över en miljon.²¹) Tidigare nämnda *Nuffic* har sedan en längre tid haft dessa ”mindre” städer i fokus för sitt främjande av högre utbildning i Kina. Sannolikt skulle även svenska främjandeinsatser ha störst möjlighet till framgång i dessa städer. Det finns anledning att samordna sådana initiativ med svenska företag på plats i Kina. Därför återkommer vi till ytterligare tankar kring detta i nästa kapitel.

Akademiska discipliner

Mot bakgrund av det tidigare förda resonemanget om vad som kan locka kinesiska studenter står vissa preciserbara studieinriktningar ut som extra mottagliga för främjandeinsatser. Nedanstående är några discipliner som vi uppfattar som intressanta samt, i vissa fall, några kinesiska universitet som är framstående inom dessa områden, eller, i vissa fall, nära angränsande områden. De nämnda universiteten är långt ifrån de enda som ägnar tid åt de utpekade akademiska disciplinerna – det finns självklart andra universitet som kan vara av betydande intresse. Några discipliner kommer från insikter om vilken kunskap som Kina kan komma att efterfråga under kommande år. Gemensamt för samtliga föreslagna akademiska discipliner är att de utgör områden där Sverige fortfarande har ett betydande försprång mot Kina.

²⁰ Exempelvis är det Tillväxtanalys pekingkontors erfarenhet att studenter från de kinesiska toppuniversiteten som erbjuds stipendier till Sverige ofta tackar ofta nej då de även får möjlighet att studera vid amerikanska universitet.

²¹ Enligt Urban Development Report of China (2007). Sannolikt underskattar studien städernas verkliga befolkning då exempelvis det stora antalet migrerande arbetskraft i städerna inte är inkluderat.

De flesta av de universitet som nämns är hämtade från rankningar av olika akademiska utbildningar inom Kina²²:

- **Ingenjörutbildningar:** Utifrån det faktum att kinesiska studenter ofta studerar teknik i andra länder, inte minst i Sverige, måste man särskilt lyfta fram främjandet av dessa utbildningar. (Några av förslagen nedan faller inte naturligt in i det främjandepaket som föreslagits ovan, utan ligger snarare i linje med de områden som Kina idag satsar kring). Några av de utbildningar som vi uppfattar att det skulle kunna finnas ett extra stort kinesiskt intresse kring är:
 - Miljöteknik (kinesiska studenter är sannolikt mest intresserade av vatten-, avfalls- och infrastrukturfrågor): Tsinghua University, Zhejiang University, Nanjing University, Sun-yat-sen University
 - IKT: Tsinghua University, Xidian University, Beijing University of Posts and Communications, National University of Defense Technology, Beijing Institute of Technology
 - Gruvrelaterade utbildningar av olika slag: China University of Mining and Technology, University of Science & Technology Beijing, Chongqing University, Central South University, Northeastern University
 - Energi: Vad gäller kärnkraft bedrivs studier bl.a. vid: Harbin Institute of Technology, Harbin Engineering University; vindkraft, exempelvis North China Electric Power University and Changsha University of Science & Technology. Störst intresse för Sverige finns dock inom bioenergiområdet. Följande universitet är kända i Kina för sin forskning på området: China Agriculture University, Xiamen University, Gansu Agriculture University och Huazhong Agriculture University.
 - Materialvetenskap: Shanghai Jiaotong University, University of Science & Technology Beijing, Tsinghua University, Harbin Institute of Technology
 - Fordonskonstruktion, i synnerhet bilar: Jilin University, Tsinghua University, Beijing Institute of Technology, Hunan University, Tongji University

Enskilda svenska utbildningsanordnare inom det tekniska området skulle kunna fokusera sina främjandeinsatser till universitet i Kina med liknande utbildningsprofil, förslagsvis inom de ovan nämnda områdena. De kinesiska universiteten är normalt öppna för att man som utländskt universitet eller annan främjandeorganisation håller seminarium eller bedriver annan informationsverksamhet om att studera i ett specifikt land eller vid ett specifikt universitet (man måste dock förbereda sådana insatser – ofta kan man få hjälp av frivilliga studenter). Ännu slagkraftigare vore att samordna sådana insatser med svenska företag för att stärka kopplingen studier-arbete (se vidare i avsnittet om ”Arbete”).

Vid sidan av ovanstående olika tekniska utbildningar håller det också på att skapas nya ingångar att närma sig kinesiska universitet, i synnerhet de tekniska, ur ett innovationsperspektiv. I princip genomför alla större kinesiska universitet nu satsningar på

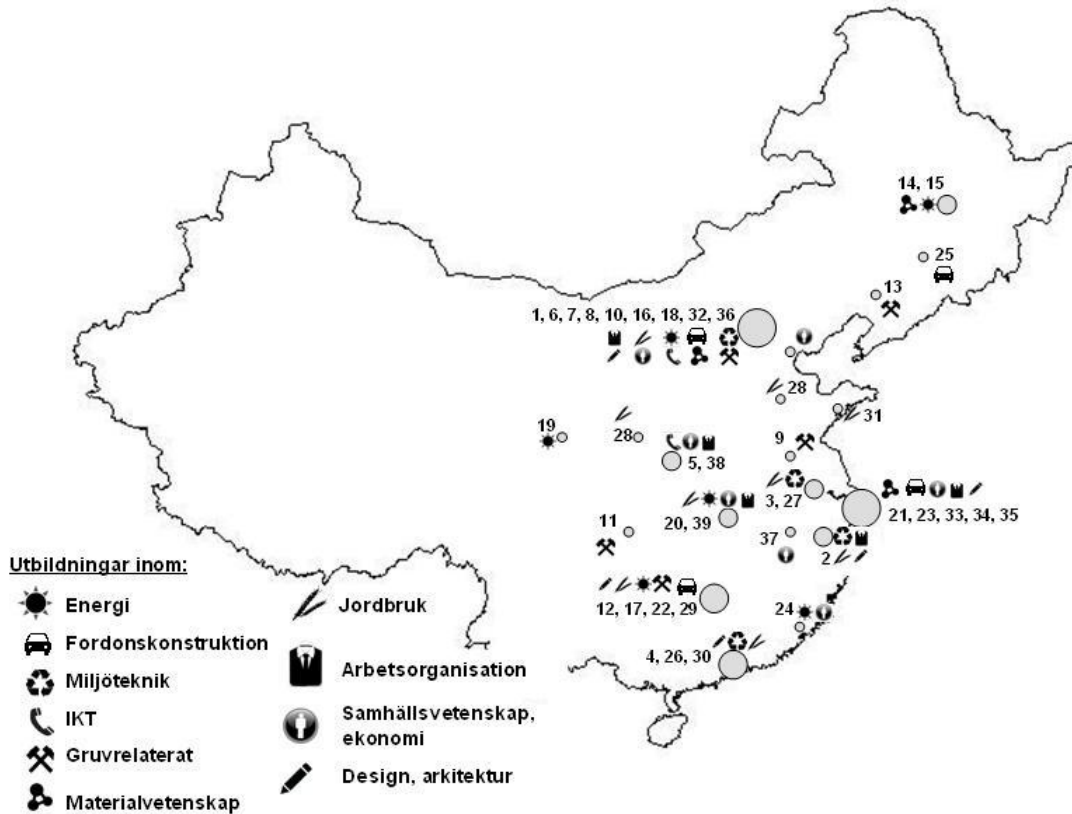
²² Bland annat: 2008 高考志愿填报指南 (2008 Gao Kao Zhi Yuan Tian Bao Zhi Nan); <http://baike.baidu.com/view/146440.html?wtp=tt>; <http://www.armluntan.cn/paiming/html/jiaoyubangwen/zhuanyepaiming/19.html>

innovation i någon aspekt (ofta med diffust fokus). Kina genomför just nu också en utbildningsreform där man försöker bredda vägen in mot högskolan genom att skapa flera olika sätt att komma in på universiteten. Tidigare har antagning till högre utbildning i princip helt styrts av resultat på ”gaokao” (Kinas motsvarighet till högskoleprovet). Det har nyligen från centralt håll utgått direktiv om att även titta på hur innovativa studenterna har varit under tidigare studier. De universitet som särskilt uppmärksammar studenternas innovationsförmåga (för tillfället drivs utvecklingen av Southern China University of Science and Technology i Shenzhen, men fler hoppas kunna följa deras spår) skulle kunna vara intressanta att särskilt närma sig för studentrekrytering

- **Design, arkitektur och konstvetenskap** är områden där Sverige skulle kunna uppfattas som särskilt lockande.
 - Arkitektur: Tsinghua University, Zhejiang University, Tongji University
 - Design: Tsinghua University, Beijing Institute of Technology, Hunan University, Tongji University, Jiangnan University. Runt staden Shenzhen i södra Kina håller man på att utveckla ett designkluster. Här har även IKEA en större anläggning.
- **Livsmedel- och agrara frågor** har blivit allt mer omtalade i Kina, särskilt sett utifrån bristen på livsmedelssäkerhet och i viss mån farhågor om framtida livsmedelsförsörjning. Även frågor som rör effektivt lantbruk i ett större perspektiv framstår som intressanta ur ett kinesiskt betraktelsesätt:
 - Jordbruk: China Agriculture University, Nanjing Agriculture University, Northwest A&F University, Zhejiang University, Huazhong Agriculture University, Shandong Agriculture University, Huanan Agriculture University (Peking har av centralregeringen utpekats som centralort för forskning kring jordbruksrelaterade frågor)
 - Livsmedel: Jiangnan University, China Agricultural University, South China University of Technology, Zhejiang University, Nanjing Agricultural University, Ocean University of China, Huazhong Agricultural University
- **Sociologer, ekonomer, samhällsvetare:** Den svenska/nordiska samhällsmodellen i bred bemärkelse med dess karakteristika i form av välfärdssystem, arbetsmarknadsmodell, skattesystem etc. har framhållits som föredöme av den kinesiska ledningen i samband med landets utveckling. Det gör att sociologer, ekonomer, samhällsvetare o.d. skulle kunna uppfatta studier i Sverige som intressanta för att lära sig mer om ”den svenska modellen”:
 - Arbetsmarknadsfrågor och välfärdssystem i vid mening: Några av de universitet som brukar uppmärksammas (de har givetvis olika ingångar och fokus) är Renmin University, Wuhan University, Fudan University, East China University of Science and Technology, Shanghai University, Beijing University, Anhui University, Xiamen University, Sun-yat-sen University, Xian Jiaotong University, Zhejiang University, Wuhan University, Xian Jiaotong University
 - Nationalekonomi: Peking University, Renmin University, Nankai University, Fudan University, Nanjing University, Wuhan University, Zhejiang University

- **Arbetsorganisation, -ledning, HR-frågor:** Utifrån liknande tankegångar om Sveriges särdrag, men på en mer handfast nivå, kan utbildningar inom arbetsorganisation, -ledning, HR-frågor etc. locka kinesiska studenter. Dessa områden är ofta också uppfattade av kineserna som underutvecklade i det moderna kinesiska samhället, samtidigt som svenska företag i Kina ofta har ett gott anseende för sin personalhantering:
 - Management: Xian Jiaotong University, Tsinghua University, Zhejiang University, Shanghai Jiaotong University, Wuhan University, Renmin University, Peking University
 - HR-frågor: Peking University, Shanghai Jiaotong University, Xian Jiaotong University, Zhejiang University

Utifrån de nämnda akademiska disciplinerna och kinesiska universiteten ovan har vi skapat en karta (nästa sida) över Kina där universitetens geografiska placering framgår. Kartan kan tjäna som inspiration för närmare precisering av aktuella områden för främjande av svensk högre utbildning, såväl för enskilda universitet som mer systematiskt främjande av nationella aktörer. Kartan kan också ses i relation till motsvarande karta för ”Arbete” på sidan 28.

**Universitet:**

1. Tsinghua University 2. Zhejiang University 3. Nanjing University 4. Sun-yat-sen University 5. Xidian University 6. Beijing University of Posts and Communications 7. National University of Defense Technology 8. Beijing Institute of Technology 9. China University of Mining and Technology 10. University of Science & Technology Beijing 11. Chongqing University 12. Central South University 13. Northeastern University 14. Harbin Institute of Technology 15. Harbin Engineering University 16. North China Electric Power University 17. Changsha University of Science & Technology 18. China Agriculture University 19. Gansu Agriculture University 20. Huazhong University 21. Shanghai Jiaotong University 22. Hunan University 23. Tongji University 24. Xiamen University 25. Jilin University 26. Jiangnan University 27. Nanjing Agriculture University 28. Northwest A&F University 29. Hunan Agriculture University 30. South China University of Technology 31. Ocean University of China 32. Renmin University 33. Fudan University 34. East China University of Science and Technology 35. Shanghai University 36. Beijing University 37. Anhui University 38. Xi'an Jiaotong University 39. Wuhan University

3 Arbete

Som inledningsvis konstaterades finns i Kina starka kopplingar mellan utbildning – inte minst utomlands – och studenters framtida karriärer. Dessa kopplingar har på senare år stärkts ytterligare i och med nya utmaningar på den kinesiska arbetsmarknaden. Arbetslösheten bland nyutexaminerade studenter har under de senaste åren varit ett hett debatterat ämne i Kina. Officiell statistik indikerar att ungefär 70 procent av de drygt sex miljoner studenter som tog examen sommaren 2010 stod utan arbete en månad efter avslutade studier; en för Kina hög siffra då det tidigare varit i stort sett obligatoriskt att ha ett jobb ordnat den dag man tar examen. Detta innebär förvisso inte utspridd massarbetslöshet bland unga välutbildade; nästan alla utexaminerade har anställning ett år efter examen. Många tvingas emellertid ta jobb där de – i alla fall på pappret – är överkvalificerade, något som i sin tur medför att lönen för nyutexaminerade studenter är låg; en ny studie uppskattar att snittlönen för gruppen i år är torftiga 2 500 RMB/månad, men det är inte ovanligt med löner på en dryg tusenlapp.²³ Den ökade konkurrensen bland nyutexaminerade studenter har med andra ord gjort att faktorer som gör att man som arbetssökande ”skiner” lite starkare än sina konkurrenter – exempelvis en examen från ett utländskt universitet – blir alltmer åtråvärda.

Samtidigt som konkurrensen om arbeten bland universitetsutbildade ökar möter svenska företag på plats i Kina växande konkurrens från inhemska företag om individer som besitter åtråvärd kompetens. I takt med att kinesiska företag vuxit inom sektorer där utländska företag tidigare varit de enda aktörerna (exempelvis inom IKT) har kampen om den mest eftertraktade personalen hårdnat. Idag är det exempelvis inte, till skillnad från för några år sedan, självklart att utländska företag betalar mer i lön än vad kinesiska företag gör. Istället konkurrerar utländska företag ofta med faktorer så som mer familjevänliga arbetstider och en öppnare företagskultur, faktorer som många kineser uppfattar som lockande.

Som tidigare poängterats ses det bland svenska företag generellt sett som fördelaktigt om en arbetssökande har erfarenhet från utlandsstudier, och gärna då svenska sådana. Mot bakgrund av den växande konkurrensen – både bland arbetstagare och bland företagen – vore det därför relevant att titta på hur kopplingar mellan studier och arbete kan vara ett sätt att attrahera kinesiska studenter till svenska universitet och i förlängningen svenska företag. Baserat på en sådan genomgång går det även att dra vissa slutsatser kring var och på vilka grupper/universitet Sverige skulle kunna satsa sina resurser i syfte att maximera sin dragningskraft som studiedestination.

3.1 Hur lockar arbete till studier i Sverige?

I faktarutan ”Svenska företagsmodeller” ges exempel på hur två svenska storföretag idag arbetar med att attrahera kinesiska studenter som redan valt Sverige som studieort. Genom att gå ett steg längre – det vill säga genom att redan *innan* valet av studieort fattats etablera en koppling mellan studier i Sverige och möjligheten att arbeta i Sverige eller för svenska företag i Kina – gynnas inte bara studenterna själva utan även svenska universitet och svenska företag. Nedan analyseras möjliga vägar till en ”svensk karriär” – i Sverige och i Kina – som skulle kunna öka intresset för studier i Sverige bland kinesiska studenter.

²³ Enligt en analys från organisationen MyCos, “Employment Among Chinese Graduates in 2011”: <http://www.eeo.com.cn/ens/2011/0617/204032.shtml>

Svenska företagsmodeller

Ericsson, som växer snabbt i Kina och idag har över 10 000 anställda i regionen Östasien, har under de gångna åren etablerat så kallade "EriClub" vid 13 kinesiska universitet. Organisationen fungerar som en studentförening med sponsring från Ericsson China och är både ett sätt att positionera företaget som attraktiv arbetsgivare och en inkörsport för studenter som är intresserade av att arbeta vid företaget. Genom EriClub har Ericsson skapat ett nätverk med bra kontakter till några av landets bästa universitet och studenter inom IKT. Vid sidan om EriClub finns hemsidan www.ericssoncampus.com som vänder sig specifikt till kinesiska studenter som är intresserade av att arbeta vid Ericsson. Varje år erbjuder Ericsson Kina omkring 1 000 studenter praktikplatser och mellan 400-1000 nyutexaminerade mastersstudenter anställs årligen. Ett visst antal av intervjuplatserna till dessa positioner (cirka 50 för praktikanter och 30 för anställningar) är vridna åt kineser som vid tiden för antagningen befinner sig i Sverige för studier.

SKF har sedan 2006 en modell för att attrahera kinesiska studenter som studerar i Sverige. Varje år utreds framtida personalbehov vid SKF Kina. Företaget söker därefter upp kinesiska studenter som befinner sig i Europa eller USA för studier på mastersnivå inom de områden där SKF bedömer att de framtida behoven finns (ungefär 50 procent av dem studerar vid svenska universitet så som Chalmers och KTH). Studenterna anställs sedan vid SKF:s verksamhet i Europa, däribland i Göteborg, för anställning under två års tid förutsatt att de därefter flyttar tillbaka till Kina för vidare anställning. Hittills har ett 40-tal kineser anställts genom programmet. 35 av dem har fram tills nu avslutat arbetet i Europa och påbörjat sin anställning i Kina. Samtliga som hittills erbjudits anställning via programmet är fortfarande kvar inom SKF, ett gott betyg på en arbetsmarknad där personalomsättningen vanligtvis är väldigt hög. De SKF-anställda som återvänt till Kina efter studier i Sverige utgör bl.a. ett nätverk som skulle kunna vara av intresse vid marknadsföringen av Sverige som studieland.

Samtal med kineser som tidigare studerat i Sverige belyser den vikt de lägger vid möjligheten att efter avslutade utlandsstudier stanna i landet för arbete. Storbritannien, som i många avseenden står högt i kurs bland kinesiska studenter tack vare språket och välkända universitet, är emellertid även känt för att vara ett land som kinesiska studenter måste återvända hem från så fort studierna avslutats. Detta beskrivs av många som en negativ aspekt vid valet av studiedestination. Att Sverige sedan december 2008 har nya regler för arbetskraftsinvandring från tredjeländ, vilka gör det möjligt för gäststudenter att söka arbetstillstånd inifrån Sverige efter avslutade studier, torde därför utgöra en mycket attraktiv faktor. Att utomeuropeiska studenter dessutom har rätt att arbeta i Sverige vid sidan om sina studier är likaså ett faktum som bör tilltala många. Problemet, enligt dem författarna talat med, är att få kinesiska studenter känner till de svenska reglerna. Därför vore det rimligt att spridningen av information om möjligheterna att arbeta i Sverige skulle bidra till att öka intresset för studier i landet. Ytterligare ett problem som många unga studenter med intresse för framtida arbete i Sverige uttrycker är svårigheten att faktiskt

hitta jobb på den svenska arbetsmarknaden.²⁴ I Kina är det vanligt att företag i samarbete med landets universitet med jämna mellanrum organiserar arbetsmarknadsmässor där studenter och arbetsgivare kan träffas. Svenska universitet och högskolor som redan vid första mötet med kinesiska studenter i Kina belyser existerande mekanismer som underlättar kontakten med presumtiva arbetsgivare i Sverige torde därför öka sina chanser att attrahera studenter med intresse för arbete i Sverige.

Som redan nämnts föredrar många kinesiska studenter kända universitet i engelskspråkiga länder då dessa förutsätts skapa grunden för en framtida karriär i Kina. Baserat på samtal med kinesiska studenter förefaller av okänd anledning inte samma logik appliceras då man talar om studier i Sverige. Detta trots att det finns mycket som talar för att erfarenheter från studier i Sverige ses som fördelaktiga bland svenska företag som rekryterar kinesisk personal för sin verksamhet i Kina. Det som förefaller fattas är en tydlig koppling mellan studier i Sverige och möjligheten att arbeta vid ett svenskt företag i Kina.

Det finns en uppsjö varianter på hur ett sådant samarbete kan se ut beroende på universitetens, studenternas och företagens preferenser och behov. Svenska företag, särskilt inom den snabbt föränderliga IKT-branschen, framhåller förvisso svårigheten i att ”utlova alltför mycket” till studenter som alltjämt har en ansenlig del av studietiden kvar framför sig. I USA är det exempelvis brukligt att stora företag betalar för anställdas mastersutbildning i utbyte mot att de anställda därefter åtar sig att jobba kvar inom företaget x antal år. Något intresse för ett sådant upplägg förefaller inte finnas bland de svenska företag som författarna varit i kontakt med. Däremot finns företag som säger sig vara positiva till att undersöka möjligheterna att införa mindre företagsstipendium till kinesiska studenter som väljer att förlägga sina studier i Sverige. De företag som konsulterats ser heller inga problem med att premiera kinesiska studenter som väljer Sverige som studieort genom att exempelvis ge dem hög prioritet i samband med anställningsintervjuer då de återvänder till Kina. Likaså skulle man kunna tänka sig ett upplägg där studenter redan vid introduktionen av studier vid svenska universitet erbjuds praktik inom företaget. Utfästelser i stil med dessa utgör ingen större belastning för företagen men skulle med hög sannolikhet öka intresset för studier i Sverige då de uppfattas öppnar dörrar till en framtida karriär som en direkt konsekvens av valet av studieland. Ytterligare förslag är att använda företags- och alumnnätverk på plats i Kina för att stärka och sprida bilden av att studier i Sverige leder till jobb (läs mer om detta i ”Rekommendationer”). Gemensamt för samtliga dessa förslag är att de kräver ett nära och aktivt samarbete mellan svenska lärosäten och företag.

Vidare, med tanke på den expansion som kinesiska företag nu genomgår – både i termer av tillväxt samt ett växande intresse för att ta sig in på nya marknader i omvärlden – torde kinesiska företags behov av att redan anställd personal får internationella erfarenheter och kunskaper öka. Svenska universitets renommé inom specifika områden i kombination det faktum att studieavgifterna vid svenska universitet är lägre än i många andra västländer kan göra Sverige attraktivt för specifika kinesiska företag som vill förbättra kunskapsnivån om den europeiska marknaden hos sin personal.

²⁴ ”Arbeta i Sverige? Syn på arbetsmigration bland kineser med studieerfarenhet från Sverige”, sid.4. www.swedenabroad.com/SelectImageX/217740/Arbeta_i_Sverige20090824.pdf

3.2 Vilka studenter och var?

Mot bakgrund av de ovan beskrivna faktorerna kan man i viss mån även dra generella slutsatser kring vilka studenter, både i termer av vilka de är och var de befinner sig, som Sverige skulle kunna attrahera genom att belysa möjligheterna att göra en ”svensk karriär”.

Statistik över antalet svenska företag i Kina varierar kraftigt, men tenderar att ligga mellan 500-1 000 registrerade företag. Enligt Exportrådet i Peking finns cirka 84 procent av dessa längs kusten i östra Kina. Särskilt regionen kring Shanghai utgör navet för det svenska företagandet i landet. 252 svenska företag beräknas ha verksamhet i staden (att jämföra med 177 i Peking), med ytterligare ett drygt hundratal i de närliggande provinserna Jiangsu, Zhejiang och Fujian.²⁵ Att dra likhetstecken mellan var en majoritet av de svenska företagen är etablerade och var Sverige bör satsa på att attrahera studenter till Sverige för studier är förstås inte möjligt. Kinesiska studenter, liksom kinesisk arbetskraft generellt, är dessutom väldigt mobila, vilket gör att en sådan korrelation inte heller är helt relevant. Samtidigt kan det vara av intresse att utgå från var många av de svenska företagen har sin verksamhet om man vill maximera möjligheterna att samarbeta med dessa i syfte att attrahera studenter till Sverige. Shanghairegionen är från detta perspektiv relevant då området kring staden inte bara hyser många av de svenska storföretagens huvudkontor men även en majoritet av de små- och medelstora svenska företagen. Dessa mindre företag, som ofta saknar större resurser att lägga på personalfrågor, skulle på så vis få lättare att delta i eventuella samarbeten med svenska myndigheter och universitet kring kopplingen studier-arbete.

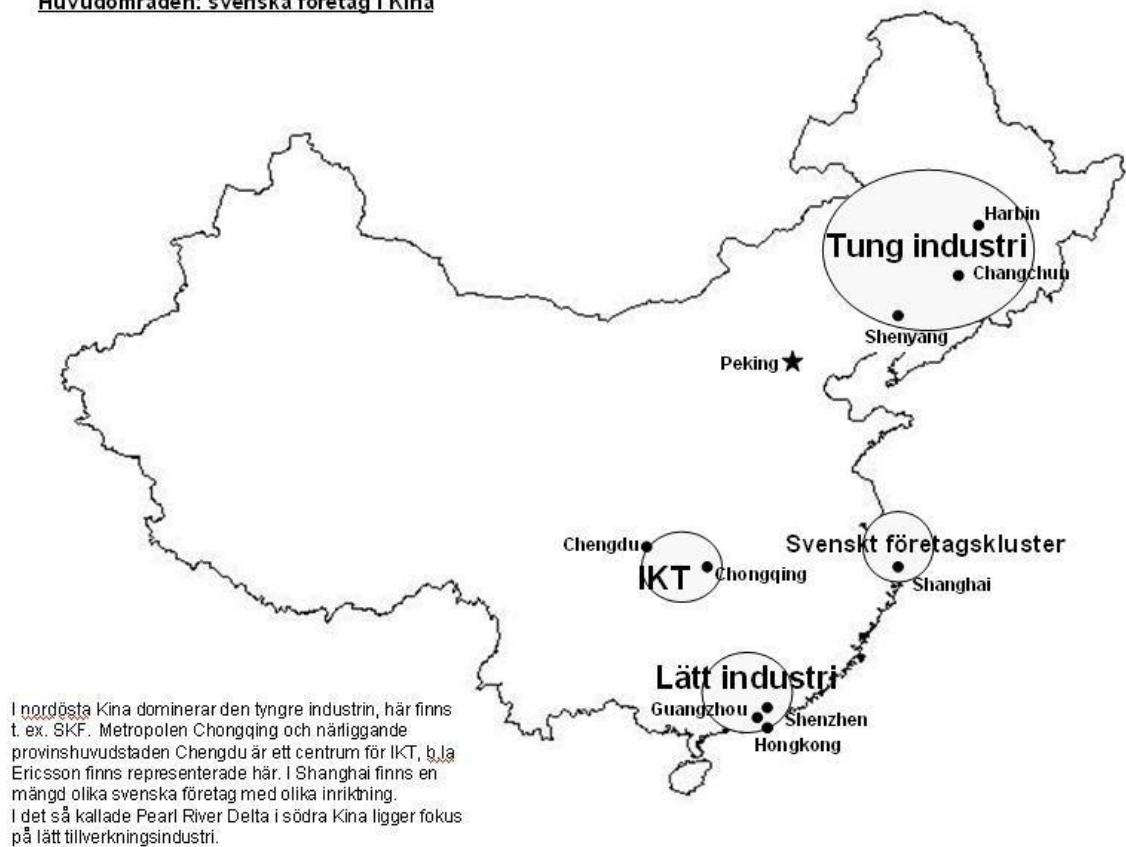
Ett annat sätt att se på frågan är huruvida Sverige bör satsa ”brett” eller ”specifikt”. Rent numeriskt förefaller det som att en lansering av Sverige som studiedestination över många universitet spritt över hela landet ökar möjligheterna att nå potentiella studenter. Men vi uppfattar det som mer rimligt att ett litet land som Sverige snarare satsar specifikt än brett. Detta både därför att Sverige inte har behov av alltför stora mängder utländska studenter, men lika viktigt i syfte att hitta de studenter – och i förlängningen den arbetskraft – som besitter de egenskaper som krävs för att tillgodogöra sig en svensk utbildning och som efterfrågas av svenska företag. Just möjligheten att vara en av få som får chansen att ”vässa sitt CV” i syfte att uppfylla de krav som utländska företag i Kina ställer på sin personal bör vara ett argument som användas vid lanseringen av svenska lärosäten. Genom att lyfta fram att en svensk utbildning ger kunskaper och kvaliteter som eftersöks av svenska företag i Kina kan man ytterligare höja profilen för studier i Sverige.

Därför kan det vara intressant att analysera möjligheten att genom samarbete med specifika svenska företag öka intresset för studier i Sverige i städer där de svenska företagen är viktiga arbetsgivare. Exempelvis planerar SKF att under de kommande åren kraftigt expandera sin verksamhet i Dalian i nordöstra Kina (en annan region med flera svenska företag), en stad som även har bra tekniska universitet. I Shenzhen finns en större IKEA-anläggning och staden håller på att skapa sig ett rykte som designstad. Likaså har Ericsson under de senaste åren satsat stort på att utveckla sin forskningsenhet i staden Chengdu i västra Kina. Möjligen skulle det vara lättare att väcka intresse för att studera i Sverige genom riktade kampanjer mot universitet i just dessa städer om detta sker i samarbete med stora svenska arbetsgivare. Just västra Kina är dessutom intressant ur tillväxtpunkt. De ekonomiska aktiviteterna har under de senaste åren ökat stadigt i städer som Chongqing och Chengdu. Ännu är det bara ett fåtal svenska företag som är på plats i de västra delarna

²⁵ Svenska ambassaden i Peking och Exportrådets Strategiplan 2011-2014.

av landet, men i takt med att ekonomin i regionen tar fart kommer intresset och de ekonomiska förutsättningarna för studier utomlands att öka. Tillväxten kommer med stor sannolikhet även att leda till att allt fler svenska företag förlägger delar av sin verksamhet till regionen. Att Exportrådet planerar att öppna ett kontor i Chengdu senare i år är ett tydligt exempel på att svenska företag redan blickar västerut. Kombinationen av väntad tillväxt och ökat svenskt företagsintresse för Kinas inlandsregion torde göra det intressant att vidare undersöka möjligheterna att attrahera studenter från universitet i västra Kina.

Huvudområden: svenska företag i Kina



Vid sidan om geografiska hänseenden kan det även vara av intresse att analysera frågan utifrån vilka sektorer som är relevanta för enskilda svenska företag i Kina. Svenska storföretag i Kina uttrycker ofta ett generellt behov av kompetent kinesisk personal med kunskap som sträcker sig mellan en mängd olika områden. Exportrådet i Shanghai, som i sin service till mindre svenska företag bland annat assisterar vid rekrytering av kinesisk personal, framhåller dock att nyetablerade svenska småföretag ofta söker personal med specialkompetens inom en specifik bransch.

Danmarks ”Top Talent Program”

Innovation Denmark kontor i Shanghai, en myndighet under det danska Ministeriet för Vetenskap, Teknologi och Utveckling, har fått i uppdrag att attrahera kinesiska studenter till danska universitet. Projektet löper över 1,5 år och har en budget på 1,5 miljoner danska kronor. Innovation Denmark planerar att arbeta med en specifik modell enligt följande riktlinjer:

- Satsningen fokuserar på tre ”study directions”: business, life science och engineering. Inom var och ett av dessa områden planerar man att para ihop ett specifikt danskt universitet med ett specifikt kinesiskt universitet inom samma område.
- Till samarbetet knyts även ett antal danska företag med verksamhet i Kina som har behov av personal inom det aktuella studieämnet. Företagen åtar sig att under projekttiden tillsammans med Innovation Denmark och det danska universitetet bidra till och närvara vid evenemang som hålls vid det kinesiska universitetet.
- Syftet med upplägget är att skapa täta och djupa band mellan de tre enheterna vilket antas öka incitamentet bland de kinesiska universitetens studenter att först studera i Danmark och därefter söka anställning vid de danska företagen i Kina.
- Knutet till projektet planeras en hemsida som ska fungera som en plattform där kineser som studerat i Danmark kan söka arbete vid danska företag i Kina (och tvärtom).

Med utgångspunkt i ett eventuellt samarbete med svenska företag skulle det finnas fördelar med att attrahera studenter som – i likhet med den danska modellen presenterad i faktarutan ovan – fokuserar sina studier på områden där de svenska företagen är i behov av personal. Utifrån en sådan premiss vore det relevant att titta på enskilda kinesiska universitets styrkor inom särskilda discipliner med bäring på svenska företags personalbehov. Så som tidigare beskrivits sker detta i viss mån redan inom en del större svenska företag som etablerat nära samarbeten med specifika universitet vilka anses besitta åtråvärd kompetens. Ericssons EriClub-organisationer är ett bra exempel på detta. Förslagsvis vore det intressant att undersöka huruvida det är möjligt att via dessa redan existerande företagsnätverk inom enskilda universitet sprida information om studier i Sverige. Likaså vore det intressant att titta på huruvida mekanismer kan etableras vilka möjliggör att en sådan modell även kan vara till nytta för mindre svenska företag på jakt efter kinesisk personal med unik kompetens och Sverigeerfarenhet.

4 Rekommendationer

Den frågeställning som ligger till grund för rapporten har varit huruvida det finns intressanta regioner/universitet/grupper/akademiska discipliner som kan vara av intresse då Sverige marknadsför sig som studiedestination för kinesiska mastersstudenter. Vi har i den löpande texten presenterat olika faktorer som påverkar svaret på frågan. Beroende på utgångspunkt och infallsvinkel, däribland vad Sverige i kinesiska ögon har att erbjuda och olika aktörers resurser och behov, presenteras en bred sammanställning över hur olika svenska aktörer kan tänkas arbeta utifrån sina specifika förutsättningar. Därför har vi inte ett utan flera svar.

Om man ändå ska försöka summera rekommendationerna kan detta något förenklat göras med följande tre ord: karriär, kvalitet och kreativitet.

- *Karriär* syftar till att stärka kopplingen mellan studier i Sverige och en framtida karriär, antingen i Sverige eller vid svenska företag i Kina. Detta kräver specifika samarbeten mellan lärosäten och svenska företag i Sverige och i Kina med syftet att verkligen lyfta fram de arbetsmarknadsrelaterade fördelarna med att studera i Sverige. Att helt enkelt konstatera att ”studier i Sverige leder till en bättre karriär” är inte tillräckligt. Förslagsvis bör istället färdiga paket erbjudas där presumtiva studenter informeras om att studier vid det svenska lärosätet x öppnar dörren till praktikplats vid företag y i Sverige eller förtur vid intervjuer för anställning vid företag z i Kina. För oss framstår kopplingen till arbetsmarknaden som den enskilt viktigaste aspekten av ett framgångsrikt främjandearbete av svensk högre utbildning i Kina.
- *Kvalitet* syftar på tre saker: För det första Kinas strävan efter att gå ”från kvantitet till kvalitet” och att Sverige därmed kan dra nytta av den bild som råder i Kina av Sverige som just ett högkvalitativt land för högre studier. För det andra att Sverige i sitt arbete med att attrahera kinesiska studenter i första hand bör satsa på att hitta ”rätt” personer. Detta kan utföras genom riktade kampanjer mot de regioner/universitet/grupper/akademiska discipliner som är relevanta utifrån det enskilda svenska lärosätets perspektiv, snarare än generella Sverigekampanjer mot den stora massan av kinesiska studenter. För det tredje att de kinesiska förväntningarna på hög kvalitet i bemötande och studier vid svenska universitet och högskolor måste uppfyllas. Besvikna studenter kommer att berätta om sina erfarenheter på Internet och i andra sammanhang. Det finns exempel på länder – både europeiska och icke-europeiska – som har fått en något negativ stämpel bland kinesiska studenter och därmed har svårt att bli framgångsrika i sitt främjandearbete.
- *Kreativitet* syftar slutligen på flera olika saker: det handlar dels om att kreativitet, liksom kvalitet, är ett koncept som kan attrahera ”rätt” sorts kinesiska studenter, det vill säga individer som har ett ”svensk” perspektiv i vid bemärkelse. Det relaterar också till att sådana tankar passar in i dagens kinesiska ambitioner, inte minst de planer som nu presenterats i den kinesiska femårsplanen där Kina har ambitionen att bli ett innovativt och högteknologiskt land. Kreativitet handlar också om att just kreativitet bör vara ett ledord då svenska lärosäten söker nya sätt att samarbeta med andra aktörer, exempelvis företag, för att attrahera kinesiska studenter.

	Regioner	Universitet	Grupper	Akademiska discipliner
Utbildning	<ul style="list-style-type: none"> • Mindre städer där konkurrensen med andra länder om studenterna inte är lika stark • Fokusera på flera universitet i samma region/stad för särskilda kampanjveckor med besök vid flera universitet 	<ul style="list-style-type: none"> • Kinesiska universitet med ”annorlunda perspektiv” som skulle kunna attraheras av Sverige • Mindre universitet där konkurrensen med andra länder inte är så stor • Universitet med bra match-making mot svenska universitet 	<ul style="list-style-type: none"> • Man kan tänka sig kampanjer mot större kinesiska arbetsplatser där man kan nå föräldrarna med främjandebudskap. Dessa har stort inflytande över barnens studieval • Studenter som söker en annan typ av utbildning än den som erbjuds vid kinesiska universitet, de som redan ser sig som ”annorlunda” 	<ul style="list-style-type: none"> • Discipliner där Sverige ligger i framkant och där kinesiska universitet eftersträvar ökad kompetens • Ingenjörsutbildningar är sannolikt det akademiska område där Sverige har störst möjligheter att kunna rekrytera i framtiden
Arbetsmarknad	<ul style="list-style-type: none"> • Shanghai och andra storstadsmetropoler med omnejd på grund av kopplingen till svenska företag, särskilt för SME:s • Västra Kina med fokus på ICT på grund av det kluster av företag som nu byggs upp i regionen • Andra regioner där svenska företag utgör viktiga arbetsgivare, exempelvis nordöstra Kina 	<ul style="list-style-type: none"> • Bra men mindre välkända universitet i städer där svenska företag finns • Universitet där svenska företag redan har etablerat nätverk, exempelvis Ericssons Ericlub 	<ul style="list-style-type: none"> • HR-personal/anställda vid kinesiska företag som vill utöka företagets kompetens i och med en företagsexpansion till Europa/Sverige • Studenter med fokus på områden där svenska företag är världsledande, exempelvis genom samarbeten kring anställningsmöjligheter i svenska företag i Kina eller Sverige 	<ul style="list-style-type: none"> • Discipliner med direkta kopplingar till svenska eller kinesiska företagsbehov, exempelvis i samarbete med större svenska företag inom en viss bransch • Discipliner som reflekterar kinesisk samhällsutveckling – exempelvis miljöteknik, design, management – där Sverige och svenska företag ligger i framkant

I syfte att ge en mer lättöverskådlig bild av de i texten analyserade faktorerna presenteras ovan en tabell med många av rekommendationerna utifrån de fyra olika faktorer som utgör grunden för rapporten, d.v.s. regioner/universitet/grupper/akademiska discipliner. Förhoppningen är att de aktörer som planerar att arbeta med att attrahera studenter från Kina – SI, universitet, högskolor etc. – kan utgå från de svar som passar dem bäst då de

anammar en strategi. Exempelvis kan en mindre svensk högskola med stort fokus på miljöteknik välja att samarbeta med svenska företag på plats i en mindre kinesisk stad för att på så vis höja sin profil gentemot ett specifikt kinesiskt universitet med liknande inriktning. Ett större svenskt universitet skulle å sin sida kunna satsa bredare genom att exempelvis fokusera på att profilera sig gentemot en rad större kinesiska universitet hjälp av ett större svenskt företags redan existerande nätverk i Kina. En rad liknande kombinationer är tänkbara, men den viktigaste lärdomen från analysen är att för att få framgång i främjandearbetet behövs en nära relation mellan utbildningsanordnare och näringsliv: arbetsmarknadsperspektivet är avgjort den enskilt viktigaste aspekten för att kunna locka kinesiska studenter till svenska universitet och högskolor.

Vid sidan om ovanstående ibland abstrakta resonemang finns enklare faktorer som inte får glömmas bort. Däribland bör enkla ansökningsförfaranden och det faktum att Sverige är ett land där man klarar sig på engelska poängteras som extra viktiga för kinesiska studenter. Dessa argument är av stor betydelse i Kina. Exempelvis, i en studie angav en tredjedel av studenterna som övervägt, men i slutändan valt bort, utlandsstudier att den främsta anledningen var bristande information och stöttning i ansökningsprocessen.²⁶

Det har under senare tid i Kina riktats en hel del uppmärksamhet mot det faktum att avgifterna för utbildning i andra länder ökar, inte minst i engelsktalande länder. Därmed skulle det finnas utrymme för länder som erbjuder kostandseffektiva alternativ till de dyra utbildningarna i Storbritannien eller USA. Det är fullt möjligt att det finns en marknadsnisch för billigare utbildningar. Samtidigt måste man fundera över det faktum att det fortfarande är de allra dyraste utbildningarna i USA som lockar flest kinesiska studenter. Med andra ord har de kinesiska studenterna en elastisk betalningsförmåga om de uppfattar utbildningen som ett viktigt bidrag till framtida karriär. Dessutom kan man påstå att kineser ofta uppfattar prisnivån starkare kopplad till kvalitetsaspekter än vad normalt är fallet bland svenskar. En dyr utbildning framstår vara av högre kvalitet än exakt samma avgiftsfria utbildning. Som någon uttryckte det: ”ett smart svenskt universitet borde dubbla priset på sina utbildningar för kineserna och låta hälften av de fullbetalandes avgifter gå till stipendier för den andra hälften”. Detta låter sig sannolikt inte göras men säger något om den kinesiska attityden till priset på utbildning.

4.1 En plattform för arbete vid svenska företag i Kina

De samtal som ligger till grund för rapporten har tydliggjort ett stort och uttalat intresse för ett centralt nätverk varigenom kinesiska studenter med erfarenhet från Sverige och svenska företag i Kina kan mötas. Önskemål om en sådan plattform har kommit från såväl hemvändande studenter som från företagen. Genom intervjuer har det även framkommit att det i dagsläget redan finns ett antal disparata nätverk som på ett eller annat sätt kan kopplas till dessa båda grupper. SI:s China Alumn Network inom ramen för SwedenInTouch, SI:s CSR Management Program, Chalmers, KTH, Sweden Returned Alumni samt enstaka evenemang organiserade av ambassaden i Peking och konsulatet i Shanghai är några exempel på plattformar för hemvändande kinesiska studenter. Andra strukturer med liknande ändamål finns även på företagssidan. Ericssons EriClub (som främst består av studenter som inte studerat i Sverige) och SKF:s interna organisation för studenter som arbetat för företaget i Europa utgör exempel på nätverk vars syfte är att knyta kompetent kinesisk arbetskraft till företaget. Likaså har Exportrådet i Shanghai en intern CV-databas över kinesiska studenter som studerat i Sverige som skulle kunna vara aktuella att kontakta

²⁶ <http://liuxue.eic.org.cn/Edushow/2011diaocha/>

vid anställningsintervjuer. Även svenska handelskammaren i Peking har visat intresse för att etablera en liknande databas.

Med tanke på det ömsesidiga intresset för att finna varandra som både studenter och företag ger uttryck för vore det önskvärt att undersöka möjligheterna att skapa en gemensam plattform med det uttalade syftet att sätta hemvändande kinesiska studenter i kontakt med svenska företag i Kina, och vice versa. En sådan plattform skulle på olika sätt även kunna användas i syfte att marknadsföra Sverige som studiedestination för kinesiska studenter genom att belysa den starka kopplingen mellan studier i Sverige och en framtida karriär. I samtal med studenter och företag har just vikten av att konkretisera en sådan koppling lyfts fram åtskilliga gånger. Bristen på kunskap om Sverige och svenska företag bland kinesiska studenter är enligt dem författarna talat med orsaken till att många studenter inte överväger Sverige som studiedestination. En väletablerad plattform varigenom hemvändande kinesiska studenter enkelt kan hitta information om jobbmöjligheter i svenska företag skulle även kunna användas av svenska myndigheter för att finna före detta studenter som i marknadsföringssyfte ytterligare kan stärka bilden av studier i Sverige som en inkörsport till en ”svensk karriär”.

En övergripande plattform av det här slaget ger även fördelen att den delvis besvarar den geografiska aspekt som ligger till grund för den här rapporten, det vill säga var och på vilka grupper/universitet Sverige bör satsa för att öka intresset för studier i Sverige. Kinas stora areal och befolkning gör som vi har sett frågan svårbesvarad, då resurserna som finns att lägga på attraherandet av utländska studenter ofta är begränsade. Vid sidan om de riktade insatser som föreslås, exempelvis att arbeta mot specifika universitet i mindre städer där svenska företag utgör viktiga arbetsgivare, förefaller det ändå rimligt att det finns en central funktion där kopplingen mellan studier i Sverige och ett framtida arbete presenteras för alla kinesiska studenter som presumtivt kan tänka sig att studera i Sverige. Detta oavsett om de befinner sig vid ett prestigefullt läroverk i Shanghai eller vid ett mindre universitet i Urumqi. Förslagsvis skulle ett nätverk av det här slaget med fördel utgöras av en elektronisk del, det vill säga en mötesplats på nätet, samt organiserandet av konkreta evenemang där kinesiska studenter och svenska företag kan mötas ansikte mot ansikte.

Förslagsvis kan SI:s roll i det här arbetet vara att finna samt sammanföra olika aktörer – svenska läroverk, svenska företag, kinesiska läroverk och i slutändan kinesiska studenter – utifrån varje aktörs profil och preferens.

Tillväxtanalys, myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser, är en gränsöverskridande organisation med 60 anställda. Huvudkontoret ligger i Östersund och vi har verksamhet i Stockholm, Brasilia, Bryssel, New Delhi, Peking, Tokyo och Washington.

Tillväxtanalys ansvarar för tillväxtpolitiska utvärderingar, analyser och internationellt kontaktskapande och därigenom medverkar vi till:

- stärkt svensk konkurrenskraft och skapande av förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag
- utvecklingskraft i alla delar av landet med stärkt lokal och regional konkurrenskraft, hållbar tillväxt och hållbar regional utveckling

Utgångspunkten är att forma en politik där tillväxt och hållbar utveckling går hand i hand. Huvuduppdraget preciseras i instruktionen och i regleringsbrevet. Där framgår bland annat att myndigheten ska:

- arbeta med omvärldsbevakning och policyspaning och sprida kunskap om trender och tillväxtpolitik
- genomföra analyser och utvärderingar som bidrar till att riva tillväxthinder
- göra systemutvärderingar som underlättar prioritering och effektivisering av tillväxtpolitikens inriktning och utformning
- svara för produktion, utveckling och spridning av officiell statistik, fakta från databaser och tillgänglighetsanalyser
- tillhandahålla globala mötesplatser och främja internationellt kontaktskapande inom tillväxtpolitiken

Svar Direkt:

Rubrik om hållbar rapport i Svar Direkt ingår i serien Svar Direkt. Här redovisar Tillväxtanalys de uppdrag myndigheten får i dialog med våra uppdragsgivare och som ska redovisas med kort varsel.

Övriga serier:

Rapportserien – Tillväxtanalys huvudsakliga kanal för publikationer.

Statistikserien – löpande statistikproduktion.

Working paper/PM – metodresonemang, delrapporter och underlagsrapporter är exempel på publikationer i serien.